

”Den stora leken”

Några lärares tankar och reflektioner kring lekens betydelse för barn och barn i behov av särskilt stöd

Jeanette Lowent

**GYMNASTIK- OCH IDROTTSHÖGSKOLAN
Självständigarbete grundnivå: 40:2012
Idrott fritidskultur och hälsa för skolår F-6: Vt 2012
Seminariehandledare: Kerstin Hamrin
Examinator: Bengt Larsson**

SAMMANFATTNING

Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie var att undersöka vilken betydelse leken hade för barn och barn i behov av särskilt stöd enligt lärarna. Vad ansåg lärarna att leken var? Vilket utrymme fick leken, rörelse och motorik hos dem? Samt vilka tankar och reflektioner lärare, specialpedagoger och idrottslärare hade kring lek på en skola i Stockholmsområdet. Syftet var också att undersöka om och hur lärarna i sådana fall använder sig av lek, rörelse och motorik i sin undervisning.

Metod

En kvalitativ intervjuform användes. Intervjuerna skedde på fyra stycken utvalda lärare, en lärare, en speciallärare, en idrottslärare och en idrottslärare med specialidrott. Efter intervjuerna och datainsamlingen, analyserades svaren. De intervjuade lärarna var tre kvinnor och en man, de var i åldrarna 35-60 år, samtliga arbetar med elever i årskurs 1 till 6.

Resultat

Samtliga intervjuade lärare ansåg leken vara mycket viktig för barns lärande och utveckling. Alla lärare tyckte att det fanns för lite tid till lek och rörelse. Vissa lärare önskade dessutom att det ska finnas lek på schemat. De flesta av de intervjuade ansåg att lek och lärande hör ihop och menar på att lärande underlättas genom lek, men också av att barn även lär av varandra i leken. En del av de intervjuade tog även upp och tyckte att både den styrda leken där lärarna ibland kan gå in och styra, stötta och medla mellan barnen vilket ofta behövs för de barn som är i behov av särskilt stöd, och den fria leken där barnen själva få bestämma är lika viktiga.

Slutsats

Leken är av stor betydelse för barn enligt lärarna. De ser leken som lärande och framförallt lustfullt. Samtliga informanter var överens att det fanns skillnader i utbudet av lek, rörelse och fysisk aktivitet för barn i behov av särskilt stöd som går i vanlig klass och för de som går i specialklass.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1 INLEDNING	4
2. BAKGRUND	5
2.1 Allmänt om leken	5
2.2 Leken och lärandet	6
2.3 Lgr 11 – Idrott o hälsa och lek	7
2.4 Självförtroende	8
2.5 Socialisation	8
2.6 Motorik.....	9
2.7 Leken och barn i behov av särskilt stöd	10
3. TEORETISK UTGÅNGSPUNKT.....	11
3.1 Piagets teorier.....	11
3.1.1 Egocentricitet	12
3.1.2 Moralutveckling.....	12
3.1.3 Leken	12
4. SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING.....	14
5. METOD OCH URVAL	14
5.1 Kvalitativ metod.....	14
5.2 Genomförande.....	15
5.3 Urval	15
5.4 Tillförlitlighetsfrågor	16
5.5 Etik.....	16
6. RESULTAT	17
6.1 Leken	18
6.2 Lek, rörelse, motorik och undervisning	18
6.3 Barn i behov av särskilt stöd i klass och specialklass	19
6.4 Sammansfattninga av resultat.....	20
7. ANALYS.....	21
8. DISKUSSION	23
8.1 Resultatdiskussion.....	23
8.2 Metoddiskussion.....	26
Käll- och litteraturförteckning.....	27

1 INLEDNING

Jag tror det leks för lite av barn och vuxna för den delen i vår nu tid, det gäller både den fria och styrda leken.

Jag tycker leken är ett intressant ämne och det känns som att leken verkar försvinna när man börjar i skolan. Det verkar som att leken är mer planerad och värderad i förskolan för alla barn. När barnen sedan börjar skolan verkar den helt plötsligt inte lika viktig. Genom att intervjua lärare verksamma inom idrott och specialpedagogik hoppas jag på att få en inblick i hur lärarna tänker kring leken och om de anser att barn i behov av särskilt stöd behöver extra mycket lek i sin undervisning. Via lek skapas, motorik, gemenskap, motivation, självförtroende listan kan göras lång och det är därför jag tycker det är viktigt att undersöka hur mycket utrymme det finns och ges för rörelse och lek, speciellt för barn i behov av särskilt stöd.

Mina motiv till studien är att jag först och främst har ett stort intresse av idrott, lek, rörelse, motorik, barn och av barn i behov av särskilt stöd. Jag har en egen nyfikenhet kring frågan lek och ett intresse att få mer förståelse kring ämnet. Därför vill jag undersöka om barn och barn i behov av särskilt stöd ges möjlighet till lek, rörelse och motorik, och om lärarna anser att det är betydelsefullt att dessa barn får mycket lek. Dessutom vill jag undersöka om det skiljer sig på tillgången till lek, motorik och rörelse för barn i behov av särskilt stöd som går i specialklass och för de barn som är integrerade i vanlig klass. Erbjuds de lika mycket eller lite, eller skiljer det sig. Jag valde att vända mig till lärare som har barn i årskurs 1-6 då det är samma åldrar jag har i lärarutbildningen och för att jag själv har arbetat mest med dem.

Jag har på olika skolscheman noterat att det inte finns så mycket idrott, motorik, lek och rörelse inplanerat för barn i behov av särskilt stöd, endast en lektion idrott och hälsa i veckan på den skola jag gör VFU. Jag tror att det är speciellt viktigt att de elever som är i behov särskilt stöd ges mycket möjlighet till lek.

2 BAKGRUND

Många använder ordet lek på flera olika sätt. Om ett barn leker med fingrarna kanske vi kallar det lek, ett barn som gungar leker troligtvis, och bygger ett barn med lego kallar vi det säkerligen lek. Så själva definitionen av vad som anses som lek är inte glasklar. Genom åren har forskare försökt finna kriterier för vad som är lek, men än så länge har ingen lyckats (*Knutssdotter Olofsson, 1999*). Lek är i alla fall enligt Birgitta Knutssdotter Olofsson något frivillig, man gör det för att det är skoj, lek har och är sitt eget mål (*Knutssdotter Olofsson, 1999*). Lek kan vara mycket och har så många olika mål, leken är även olika för alla individer och en förmåga att behärska leken vara rätt komplicerat att lära ut. Det är något en individ måste vilja lära själv. Du kan erhålla tips och trix men i slutändan är det barnet själv som måste lära sig färdigheterna (*Å. Huitfeldt, S. Huitfeldt, Bergström, Tärnklev, Ågren, 1998*). Som Brigitta Knutssdotter Olofsson (1978) tidigare nämnt, man leker för att det är roligt men i lek och rörelse så utvecklas den sociala och kognitiva förmågan. Piaget menar att en förutsättning för den kognitiva utvecklingen är att barn leker och undersöker sin omgivning (*Å.Huitfeldt, S.Huitfeldt, Bergström, Tärnklev, Ågren. 1998, s. 13*).

Barn i behov av särskilt stöd blir i dagens samhälle bara fler och fler och därför är det viktigt att alla lärare har en kännedom och kunskap för att kunna se och förstå dessa barn. Barn i behov av särskilt stöd har ofta svårt att sitta still långa stunder och de behöver ganska mycket lek och rörelse i sin undervisning. De behöver leken för att exempelvis öva motorik, då deras motoriska förmåga ofta är försenad vilket innebär att det kan bli svårt att klara vardagen i skolan med lek och andra aktiviteter (*Berg, s. 16*).

2.1 Allmänt om leken

I leken gäller det att ha en social förmåga för att kunna vara med. Lekens tre honnors- ord är, samförstånd, ömsesidighet och turtagande. Antingen har barnet redan lärt sig detta, eller så lär sig barnet det av de andra barnen i leken. Med samförstånd menas att alla vet vad de leker och att de leker. Ömsesidighet är att alla är med på samma nivå och villkor oavsett ålder, styrka och kön. Genom att leka tillsammans så kan ett samspel växa. Turtagandet är att man vet när de är ens tur eller någon annans, ibland får jag bestämma, ibland någon annan, man samsas i leken (*Knutssdotter Olofsson, 2003, s.25,26*).

Barn identifierar och imiterar gärna och ofta olika idoler i sin lek. Samtidigt som de gör det tränas både rörelsemönster och förhållningssätt in. De införskaffar sig även kompetens i lekens värld. Den naturligaste formen för barn att umgås i är leken, vilket med andra ord betyder att leken även ger social kompetens. Birgitta Knutsdotter Olofsson säger i lekens värld att om du tror att lek ”bara” är lek så har du helt fel. Det är leken som är den skapande koncentrationen och ordningen” (*Knutsdotter Olofsson, 2003, s.49*)

Lek visar sig fortfarande, säger Hjelm och återknyter till Patrikssons forskning, kan vara något som åstadkommer underverk med barnen. Svenska forskare som granskat leken säger att leken är inte styrs av vuxna, den är frivillig, och att de som leker drivs av en inre motivation och att leken upplevs som lustfylld. Leken i sig fungerar som ett mål och inte som redskap för något annat (*Hjelm, 2012*).

”Lek brukar vi se som något kul vi gör vid sidan av det viktiga arbetet. Ur identitetsperspektiv är det tvärtom så att leken är det mest allvarliga vi någonsin gör” (Berg, s 17).

2.2 Lek och lärandet

Barnens viktigaste sysselsättning är leken. Leken är viktig för barns hela utveckling. Det är lika viktigt som det är att äta och sova för barnet. Barn som inte får leka eller som inte har någon som bryr sig om dem eller barn som inte får någon stimulans kommer utvecklas långsammare än andra barn (*Wikare, Berge, Watsi, 1999*).

Enligt Idrottens forskningsråd är låtsasleken den mest utvecklade och utvecklande leken. Här tränas föreställningsförmågan. Att skapa sig inre tydliga, korrekta och detaljrika bilder är viktigt. I leken blir då föreställningarna klargjorda (*Dahlgren, A.1990*).

Ett viktigt redskap för lärandet är leken. Det kan vara svårt att skilja leken från lärandet. Barn utforskar sin omvärld i lek, de kommunicerar med andra, de bearbetar intryck och erfarenheter. Via leken så lär barnen sig nya förmågor och får fler intressen, även det sociala känslomässiga och den värdefulla motoriken utvecklas när barnen leker. Leken och lärandet är oskiljbara i barnens värld. Barn leker inte för att lära sig, det är genom leken barn erövrar omvärlden (*P.Björklid & S.Fischbein, 2012*).

Birgitta Knutsdotter Olofsson anser att leken kräver trygghet, för den som inte är trygg vågar inte gå in i leken och lämna verkligheten (*Knutsdotter Olofsson, 1987*). I leken lär man sig medkänsla, inlevelse och att ta hänsyn till andra, man tar i leken på sig en roll och följer regler. Lek ser till att man lär sig fungera tillsammans med andra (*Wikare, Berge, Watsi, 1999*).

Författaren Hjelm tar upp barnkonventionens uttryck med betoning att barnets egna och frivilliga aktiviteter, barnets kunskapssökande är sådant som är av stor vikt för vuxenblivandet. Om det finns lust till att lära sig och om det behövs, så bör det stödjas så att barnet på så sätt kan utveckla nya erfarenheter och kunskaper. I Barnkonventionen betonar man även att man i barnidrott leker (*FN:s barnkonvention, 2001, vol 10, nr 2, 27*).

Barn med problem av olika slag har ofta inte kommit lika långt i utvecklingen som sina jämnåriga och därmed kan lek tillsammans med andra barn bli problematisk (*Knutsdotter Olofsson, 1999*).

Olika orsaker kan vara att det inte lärt sig de sociala lekreglerna, turtagande, ömsesidighet och samförstånd, Även bristande kommunikation och språksvårigheter kan vara en orsak. Detta kan resultera i att dessa barn blir aggressiva eller tillbakadragna. Barn med svårigheter av olika karaktär är tyvärr sällan populära och får ofta inte vara med i leken med vännerna, vilket kan leda till att lekutvecklingen och lärandet blir hämmat. Leken är en läkande process och ses som en form av aktivitet som kan leda till hälsa. Istället för att barnen lever ut sina problem kan de istället leka ut problemen och genom det utvecklas i rätt riktning (*Knutsdotter Olofsson, 1999*).

Många pedagogers vanliga uppfattning om lek är att de anser att den har betydelse för den kognitiva utvecklingen, framför allt för kreativiteten (*Knutsdotter Olofsson, 1993, s. 34*). Att barnen leker och undersöker med sin omgivning är enligt Piaget en förutsättning för kognitiv utveckling (*Å.Huitfeldt, M. Bergstöm, C.Tärnklev, S. Huitfeldt, 1998*).

2.3 Lgr11 - Lek och hälsa

Att leka och vara fysisk aktiv är en källa till glädje. Genom att vara fysisk aktiv och erhålla fysiska erfarenheter ökar möjligheten till att kunna leka i olika sammanhang. Att fysiskt må bra kan främja koncentrationen och inlärningsförmågan (*T.Grindberg, G. Langlo Jagtoien, 2000, s.82*). Enligt Lgr11 ska elever i de lägre årskurserna ha enkla rörelser och lekar inomhus och utomhus, de ska ha lekar i vatten och lekar i takt och rytm. I Lgr 11 finns mål som att eleverna ska få prova på olika aktiviteter och via lekar skapa fysisk aktivitet (*Skolverket, 2011, s. 28*). I

enlighet med Lgr11 ska eleven ges en möjlighet att få sin samarbetsförmåga utvecklad och lära sig visa respekt för andra i undervisningen (Skolverket, 2011).

”Genom undervisningen ska eleverna få möta många olika slags aktiviteter. Eleverna ska också ges möjlighet att utveckla kunskaper om vad som påverkar den fysiska förmågan och hur man kan påverka sin hälsa genom hela livet.”(Skolverket, s. 27).

2.4 Självförtroende

Ingegerd Ericsson skriver att genom positiva rörelseupplevelser via exempelvis lek eller någon fysisk aktivitet kan självförtroendet öka och en positiv självkänsla skapas hos barnet. Genom att ha en positiv självkänsla och självförtroende är det möjligt att elevers koncentration och inlärningsförmåga påverkas positivt (Ericsson, 2003, s.14). *”Positiva upplevelser och erfarenheter av lek och idrott stärker barnets självkänsla och kan på så sätt indirekt bidra till bättre förutsättningar för inläring”(SOU 1992:94, s.220).*

Självförtroende betyder enligt Norstedts Svenska Ordbok, tillit till sig själv och det individen tror sig klara av (Norstedts Svenska Ordbok, 1998).

En elev som har en god självbild kommer att försöka sig på övningar utan att vara rädd att misslyckas, eleven kan istället se misslyckandet som ett utvecklingstillfälle (Läraryrket 2002). Bergqvist (2007) pratar om att om barn har en god självbild och kroppsuppfattning så kan det bidra till en bättre inlärningsförmåga. *”Att stödja barnens kroppsupplevelser är viktigt. Att veta vem man själv är och vilken kropp man har är grunden för all vidare utveckling” (Bergqvist, 2007, s.90).*

2.5 Socialisering

Socialisering fås via samarbete i lek och övning. Om ett barn inte besitter den sociala förmågan kan det svårt för dem att behärska lekar och dess regler. (Knutsdotter Olofsson, 2003). Den sociala förmågan handlar om att man kan samarbeta med olika sorters människor. Socialisering sker indirekt via kontakt med gruppens medlemmar, det vill säga till stor del omedvetet.

(<http://www.ne.se/lang/socialisation>).

I en grupp övas socialisering och samarbete. Genom att bidra med egen kunskap och erfarenhet kan barn erhålla en känsla av välbefinnande. Det ger även en känsla av delaktighet och en kän-

la av att jag duger, jag kan. Barn som är delaktiga känner sig duktiga kan genom detta öka sitt självförtroende (*Knutsdotter Olofsson, 2003, s 69*). Att använda sig av saker i leken bidrar också barn emellan till socialt samspel. Någon tar fram en sak och då kommer några för att se, materialet är först det intressanta men bidrog efter ett tag till gemenskap och samvaro. I en studie gjord av Smith(1983) ville ”man” mellan två grupper se vad leken bidrag med. Den ena var en rollek grupp, den andra tränade med material som exempelvis pussel. Båda grupperna fick liknade resultat på det mesta, men i lekgruppen ökade barnens sociala interaktion och samarbetsförmåga. Dessutom blev denna grupp mer fysisk aktiv och mer sammanhållen (*Knutsdotter Olofsson, 2003*).

I boken ”*Barn Ungdom och Idrott*” som är en rapport från idrottens forskningsråd kallar författarna leken ”en välsignelse”. Den sociala leken är den lek som vi leker med varandra tillsammans. Den leken leder till social kompetens och det är här som de sociala lekreglerna, ömsesidighet, turtagande och samförstånd nöts in (*Dahlgren, A, 1990, s. 18*).

I fysisk aktivitet som exempelvis lek, rörelse, och idrott ges många möjligheter och sammanhang att träna samarbete och socialt umgänge (*Grindberg, T. Langlo Jagtoien, G. 2000*). Detta uttrycker även Hjelm (2012) i ”*Lek och allvar*”; ”*Lek (och spontanidrott) är en komplicerad social aktivitet och är något som bör tränas (dock inte nödvändigtvis på medveten, avsiktlig nivå) då det ger färdigheter för framtida lekande.*”(*Hjelm, 2012,s.19*).

2.6 Motorik

Begreppet motorik är allt som har med rörelse att göra, rörelsemönster och rörelseförmågor. Motorik innebär utveckling där kroppens muskler innefattas. Våra motoriska grundformer är att kunna balansera, klättra, krypa, åla, hänga, stödja, kasta, fånga, rulla, hoppa, springa och gå. Dessa övningar är ett måste att bemästra, annars kan det vara svårt att klara vardagen i skolan med lek och allt som hör därtill (*Sigmundsson. Pedersson, 2004, s. 15*).

När barn leker lekar eller leker med saker så får de inte bara kunskap om hur man ska göra, utan också hur man kan göra . I undersökningen av nya saker, redskap och verktyg går utvecklingen från undersökning till lek. De analyserar och tänker - vad kan jag göra. Genom detta lärande byggs leken upp. Resultatet av detta blir ett kompetent handlande (*Dahlgren, A, 1990, s 19*).

Barn lär känna världen, sitt förhållande till världen och sig själv via rörelser. Att använda sig av sina förmågor i nya situationer gör att förmågorna blir alltmer sammansatta, liksom utmaningarna. Våra hjärnor utvärderar rörelsen som användbar eller inte, för att sen möjligtvis använda sig av rörelsen i exempelvis leken (*Sigmundsson, Pedersen, 2004*). Lgr 11 talar om en likvärdig undervisning för alla, det gör även Larsson & Meckbach: ”*En likvärdig undervisning i idrott och hälsa innebär att alla elever kan delta efter sina förutsättningar och behov - och att man har rätt att kunna delta på dessa premisser*” (*Larsson & Meckbach, 2007, s. 248*).

2.7 Leken och barn i behov av särskilt stöd

Med barn med behov av särskilt stöd menar jag de barn som på ett eller annat sätt inte riktigt klarar eller kan uppnå de uppsatta mål och riktlinjer som ligger till grund för obligatoriska grundskolan, utan måste få extra hjälp eller få sitt material och sin undervisning individanpassat (*Knutsdotter Olofsson, 1999*).

Alltför ofta är erbjudandet av undervisningen i ämnet idrott och hälsa och andra fysiska aktiviteter på skolan otillräcklig för barn i behov av särskilt stöd eller funktionsnedsättning (*Nationellt centrum för främjande av god hälsa hos barn och ungdom, Nyhetsbrev nr 5, november2007*).

För att alla ska kunna känna sig delaktiga måste de få en chans att delta utifrån egna förutsättningar. Forskning har visat på att barn i behov av särskilt stöd ofta känner att de inte är tillräckligt delaktiga i lekar eller andra aktiviteter (*Nationellt centrum för främjande av god hälsa hos barn och ungdom, Nyhetsbrev nr 5, november2007*).

Ingegerd Ericsson (2003) skriver i Motorik, koncentrationsförmåga och skolprestationer att om ett barn har bristande kunskaper i motorik så kan det få följder som svårigheter att koncentrera sig på olika skoluppgifter (*Ingegerd Ericsson, 2003, s. 34*).

Elever och barn i behov av särskilt stöd har olika inlärnings och rörelseproblem. De har ofta svårt att anpassa sig pga. deras starka och utmärkande egenskaper och personligheter. Detta märks tydligt i leken, i klassrummet och på skolgården, samt när de har svårt att finna sig till rätta. Lika är ändå att alla barn vill leka, de vill kunna och ha roligt. I leken väcks lusten att lära (*Dorrit Stenberg, 2007.s, 42,43*).

3 TEORETISK UTGÅNGSPUNKT

Piaget talar mycket om ömsesidighet, sociala samspel och hur det påverkar barn och deras lärande. Han diskuterar mycket om och kring leken. Han har studerat och observerat barns lek mycket detaljerat, där alla hans påståenden är grundade i hans forskning (*Knutsdotter Olofsson, 1987, s.141*). Hans teori och begrepp kan passa frågorna i undersökningen om lek och hur den påverkar barn. Många lärare inom idrott och hälsa verkar idag använda sig av kognitivt lärande. Som blivande idrottslärare verkar teorin möjlig att använda i undervisning. Piaget har studerat allt från små barn till äldre, vilket kan ses som användbart i inriktning mot barn i åk F6 - 6:an.

3.1 Piaget teori

Det sägs att människans synsätt på utvecklingen är interaktionistisk, att utvecklingen sker både genom inläring och mognad (*P.Björklid & S.Fischbein, 2012. s,49*).

En interaktion mellan social, fysisk och kulturell omgivning är ett resultat på lärandet. Ett redskap för lärandet är leken, något som i pedagogiska sammanhang ofta påpekats som ett viktigt moment (*P.Björklid & S.Fischbein, 2012. s,49*). "Utveckling är en livslång process, stannar inte av vid en viss ålder utan sker livet ut" (*P.Björklid & S.Fischbein, 2012. s, 51*).

Jean Piaget var kunskapsteoretiker och barnpsykolog. Piaget skapade en utvecklingspsykologisk teori genom iakttagelse, samtal och lek med barn. Barnen som studerades var både hans egna och andras. Konstruktivism kallas Piagets teori om kognitiva utvecklingsstadier. Piaget hade en adaptiv syn på lärandet. Enligt Piaget så är lärandet socialt och sker alltid i sociala sammanhang (*P.Björklid & S.Fischbein, 2012. s, 49,52*).

Piaget delar upp barnens utvecklingsstadier i fyra huvudperioder, sensomotoriska, föroperationella, konkreta operationella och formella operationernas period. Med det anser han att barn inte kan lära sig mer än vad de är kapabla till i just den åldern, utveckling sker före inläring och att lärandet är relaterat till den biologiska utvecklingen. Viktigt att påpeka är att enligt Piaget varierar åldersgränserna för dessa stadier. Ett barns övergång från ena stadiet till det andra sker successivt. En person måste i varje ålder anpassa sig till omgivningen och ordna sin respons kontinuerligt (*P.Björklid & S.Fischbein, 2012. s, 53, 57*).

3.1.2 Egocentricitet

Piagets egocentricitetsbegrepp innebär att personen endast ser omvärlden från en synvinkel och det är sin egen, omedveten och utan kunskap om att det finns fler perspektiv. Han menar att med egocentrism saknar man perspektiv. Under hela utvecklingen finns egocentrism med men i olika former. Då ett barn provar något nytt ökar egocentriciteten men ju mer barnet lär sig inom det nya området ju mer avtar egocentriciteten, tills nästa gång denne stöter på ett outforskat område. För att bryta denna egocentrism och för att förstå att det faktiskt existerar en annan värld förutom den egna menar Piaget att detta kan ske genom samspel och samtal med andra, genom att byta åsikter och resonera och förstå att alla människor inte har samma åsikter. Detta kan självklart leda till meningsskiljaktigheter och konflikter, men hjälper också individen att stå upp för sin åsikt och genom detta få en mer redlig och balanserad bild av världen (*P.Björklid, S.Fischbein, 2012. s,58*).

3.1.3 Moralutveckling

Med moralitet menar Piaget förståelse av regler, relationer och roller. Begreppen moralutveckling har anknytning till Piagets egocentricitetsbegrepp genom att i båda begreppet måste man lära sig att förstå andra och genom samspel eller regler. Ett barn går från egocentrism mot ömsesidighet i sin sociala utveckling – en sorts stegvis anpassning till andra. Genom denna process blir det möjligt för barnet att få förståelse för livets sociala regler som relation, regler och roller, det som Piaget kallar moralitet. En stor mängd av moralbedömning och perspektivtagande är baserat på den forskning som Piaget genomförde under 30-talet. Piaget undersökte barn i två faser inom perioden sex till tolv år. Det han analyserade var verbala attityder hos barn i deras regellekar, slarv, lögn, stöld och klumpighet som han kunde koppla till barns syn på rättvisa. I moralbedömning så studerade Piaget tre huvudpunkter; barns syn på regler; barnet utvecklade syn på rättvisa och hur moralbedömningar av oriktiga handlingar och lögn utvecklades. Regler som uppkommit genom gemensamma överenskommelser ses som ett resultat av fritt val och är förtjänta att respekteras. För att stimulera barns moralutveckling så är inlevelse och ömsesidig respekt det viktigaste sättet (*P.Björklid & S.Fischbein, 2012. s, 58 ff*).

3.1.4 Leken

Då Piaget förklarar vad lek är använder han sig av anpassningsbegreppet. Piagets anpassningsformer är assimilation och ackommodation. Piaget menar att med assimilation får vi in nya upplevelser och förstår nya erfarenheter, som vi sen kan placera i gamla strukturer. Med ackommodation menar Piaget att vi måste ändra våra gamla tankemönster för att ta in ny informa-

tion. Det gäller att försöka organisera och dela upp genom kategorisering för att få en förståelse för omvärlden. För att lyckas med detta så måste alla individer drivas av en nyfikenhet, vilja och egen drift för att kunna förstå den nya informationen (*Phillips & Soltis 2010, s 42, 53*). De grundläggande mekanismerna i lärande och utveckling för Piaget är assimilation och ackommodation. Assimilation och Ackommodation sker i ett samspel, en interaktion. Dessa kan dominera över varandra. När assimilation dominerar kan det resultera i lek, och när ackommodation dominerar utmärks beteendet i form av imitation (*P.Björklid & S.Fischbein, 2012. s, 49,52*).

Barn leker inte för att förbereda sig för det vuxna livet eller för att de råkar ha för mycket överskotts energi, Piaget menar att barn leker för att det är kul. De tänker inte att nu ska jag lära mig något, utan i leken bekräftar barnen färdigheter och kunskaper de redan har skaffat sig. Leken är en funktionell glädjekälla. Enligt Piaget så har assimilation övertaget i lek, och det för att barnet själv förändrar verkligheten så att det passar barnet. Men all assimilation är dock inte lek, en viktig ingrediens behövs för att det skall kunna definieras lek och det är att det ska vara roligt. Att kunna klassificera ett beteende som just lek är det funktionella nöjet det viktigaste. Piaget säger att glädjen och lustfylldheten är det absolut viktigaste i leken och i det förstärks ett visst beteende och lärandet sker. Enligt Piaget så är leken ett sätt för barn att utveckla och arbeta med sina intryck och färdigheter.

När barnet är litet använder det sig av övningsleken. Barnet upprepar och imiterar och ställer frågor de redan känner svaret på, inte för att lära sig utan för att känna glädje i det den redan vet. Senare inträder den symboliska leken, barnet låtsas mycket här, låtsas sova, låtsas äta och låtsas promenera. Piaget menar att barnet fritt använder sin förmåga till att återge sina händelser. Det gillar vad det gör och vill gärna visa andra vad det kan. Barnet omvandlar verkligheten så att det passar barnet. Verkligheten anpassas till jaget i symbolleken. Assimilation dominerar i symbolleken (*P.Björklid & S.Fischbein,2012. s, 64-67*).

Ett exempel på när ett barn kan assimilera verkligheten till jaget är när detta varit på ett skrämmande läkarbesök och efteråt leker symbollek med vänner eller dockor. Först är barnet läkarsen patient. Detta enligt Piaget för att lösgöra sig från det obehagliga. Barnet kan här bit för bit bearbeta vad som hänt utan att det behöver äga rum i verkliga livet. Här kan jaget få en möjlighet till upprättelse på verkligheten.

Symbolleken avtar med mellanstadiebarnen och de vill mer anpassa sig till den verkliga och sociala världen. De blir även mer intresserade av regler och regellekar. Det finns två sorters

regelgrupperingar: de spontana och de i arv från tidigare generationer. Även här dominerar assimilation därför att det i spelet/leken är okej att känna tillfredsställelse när man besejrar den andra. Genom det noggranna regelsystemet får man vinna över motståndaren.

Sammanfattningsvis så lär sig barn hur omvärlden fungerar genom det sociala samspelet med vuxna och andra barn och genom andra önskingar och krav än enbart ens egna (*P.Björklid, S.Fischbein, 2012*).

4 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING

Syftet med studien är att undersöka vilken betydelse leken har för barn och för barn i behov av särskilt stöd, enligt lärarna. Vilket utrymme får lek, rörelse och motorik, samt vilka tankar och reflektioner som finns från lärare, specialpedagoger och idrottslärare på en skola i Stockholmsområde, samt undersöka om och hur de använder sig av lek, rörelse och motorik i sin undervisning.

- Vad har lärarna för tankar och reflektioner kring lek i sin undervisning?
- Hur använder sig lärarna av lek, rörelse, och motorik i sin undervisning?
- Får barn och barn i behov av särskilt stöd utrymme för lek, rörelse och motorik enligt lärarna?
- Skiljer sig utbudet på lek, motorik, rörelse för barn i behov av särskilt stöd i specialklass och för de som är integrerade i vanlig klass?

5 METOD OCH URVAL

5.1 Kvalitativ metod

Min metod är att genom kvalitativa intervjuer, försöka få en bild av hur och om lärare arbetar med lek, rörelse och motorik med barn i behov av särskilt stöd. Att få en insikt i hur de tänker om betydelsen av lek och hur de använder leken i undervisningen.

Den kvalitativa intervjun som metod är att man väljer ut sina intervjupersoner utefter sitt forskningsproblem och de frågeställningar man har och man förväntas att de har den kunskap man söker. Förförståelse mellan intervjuare och den intervjuade skapar en tydlig referenspunkt att utgå ifrån vid bedömningen av intervjuernas värde (*Esaiasson, 2003*).

Jag har intervjuat fyra behöriga lärare i grundskolans tidigare del åk 1-6, (en idrottslärare som har idrott med en specialklass, en idrottslärare med barn i behov av särskilt stöd i vanlig klass, en specialpedagog som arbetar i specialklass samt en lärare med barn i behov av särskilt stöd i vanlig klass). Intervjupersonerna arbetar på samma skola och har jobbat länge inom skolväsendet. Båda könen är representerade i intervjun, allt för att få en så bred bild av min fråga som möjligt.

5.2 Genomförande

Intervjun utfördes på fyra stycken lärare som alla arbetar på en mångkulturell F-6 skola nordväst om Stockholm. Två av lärarna (idrottslärarna) är mina VFU-handledare.

Först togs kontakt med de aktuella lärarna via telefon där jag presenterade mitt ärende och varför jag valt ut just dem till min undersökning. Efter det bestämde jag och lärarna gemensamt tid och plats för intervjuerna. En intervjutid på 45-60 minuter bestämdes. Intervjuerna ägde rum på lärarnas skola i deras personalrum, för att vi skulle kunna sitta och prata så ostört som möjligt. Jag började med en mycket kort presentation och bakgrund av mig och syftet med min undersökning. Intervjun började med några bakgrundsfrågor för att få lite fakta om lärarnas bakgrund. Jag intervjuade lärarna en och en för bästa enskilda svar på frågorna. Alla intervjufrågor ställdes och svarades på. Intervjusvaren skrevs ned med penna direkt på intervjuappret. Jag hade ett varsitt intervjuappret för varje intervjuperson, för att lättare hålla isär lärarna och svaren. För att vara säker på att inte missa något valde jag även att spelade in intervjuerna.

5.3 Urval

Man väljer sina intervjupersoner för att de kan förväntas omfatta ett koncentrat av kunskap avseende på det forskningsproblem och den frågeställning som avses (Esaiasson, 2003).

Alla informanter valdes på grund av att de arbetar med barn i behov av särskilt stöd och inom olika områden. Genom det ville jag se hur och om dessa lärare tycker att leken har betydelse för barn i behov av särskilt stöd. Dessa lärare valdes även av bekvämlighetsskäl, det var nära till skolan och att jag kände till miljön och lärarna från tidigare uppdrag. Även de andra två lärarna valdes av bekvämlighetsskäl då jag känner till dem från andra uppdrag på skolan.

De lärare jag valde har jag kallat: idrottsläraren för L1, idrottslärare special för Ls2, klasslärare för K1 och specialläraren Ks2. Idrottsläraren är manlig och är i 35 årsåldern, de övriga tre lärarna är kvinnliga och är i åldrarna 35-60 år.

5.4 Tillförlitlighetsfrågor

För att få så ärliga, uttömmande och spontana svar som möjligt valde jag att inte ge ut frågorna till intervjupersonerna i förväg. Jag ville få undersökning så trovärdig som möjligt och valde därför informanter som alla var verksamma lärare och dessutom arbetar med barn i behov av särskilt stöd.

För att vara säker på att inte missa någon värdefull information och sänka trovärdigheten i svaren spelade jag även in intervjuerna. Jag spelade dessutom in för att få mer insikt i svaren, för att kunna koncentrera mig mer samt lyssna på mina informanter. Förförståelse, skapar en tydlig referenspunkt att utgå ifrån vid bedömningen av intervjuernas värde (Esaiasson, 2003).

Genom att aktivt lyssna och bekräfta att man förstår/hör vad den intervjuade säger kan man få bort känslan av ett förhör som den standardiserade intervju kan ge (Bjørndal, 2005). Inspelning skedd även för att underlätta sammanställningen och för att lättare kunna jämföra intervjuerna men även för att fylla i det som eventuellt missats vid intervjutillfället. Bjørndal (2005) säger att genom att använda sig av ljudinspelning så kan man lättare i efterhand skriva ut delar eller hela intervjun i text, det kallas för transkribering.

5.5 Etik

De fyra allmänna huvudkraven på forskning är *informationskravet*, *samttyckeskravet*, *konfidentialitetskravet* och *nyttjandekravet* (Bjørndal, 2005)

Konfidentialitetskravet

Betyder att alla uppgifter om de medverkande personerna kommer att skyddas så att utomstående inte kan ta del av dem. Jag informerade om att allt som sägs mellan deltagare och intervjuaren kommer endast brukas i förtroende inom en sluten grupp. På grund av konfidentialitetskravet om lärarnas anonymitet döptes informanterna om. Deltagarna informerades också om att deras personuppgifter kommer att skyddas enligt *Konfidentialitetskravet*, så att obehöriga inte ska kunna ta reda på vem deltagaren är. Då bandupptagning användes vid intervjuerna så informerades deltagarna om att när undersökningen är klar så raderas inspelningarna. Detta informerades muntligt till var och en av deltagarna precis innan intervjun (Bjørndal, 2005).

Informationskravet

Innebär att intervjuaren måste informera deltagarna i vilket syftet undersökningen görs samt informera i stort om hur intervjun kommer genomföras. Det är också viktigt att informera deltagaren om vilka villkor och rättigheter som gäller. De intervjuade blev informerade om forskningens syfte både några dagar innan intervjun och samma dag som intervjun skulle göras(*Bjørndal, 2005*).

Samtyckeskravet

Menas med att den som blir intervjuad själv har rätt att bestämma om sitt deltagande och har när som helst rätt att avbryta sin medverkan(*vetenskapsrådet, 2006*). Samtliga informanter blev informerade om att de när som helst kan avbryta sin medverkan om så viljes, allt i enlighet med samtyckeskravet. Jag fick tillstånd om att utföra intervjun i förväg av samtliga deltagare och vi bokade då tid och plats gemensamt(*Bjørndal, 2005*).

Nyttjandekravet

Innebär att alla insamlade uppgifter om enskilda personer inte får användas till något annat än till just det enstaka forskningssyftet(*vetenskapsrådet, 2006*). Både innan och under intervjun underlättades deltagaren att informationen inte skulle användas i något annat syfte än för undersökning(*Bjørndal, 2005*).

6 RESULTAT

I detta kapitel redovisas resultatet av mina intervjuer. De intervjuade arbetar med barn och barn i behov av särskilt stöd både i vanlig klass och i specialklass. Samtliga lärare arbetar i årskurserna 1-6. Av de intervjuade har samtliga arbetat som lärare i minst 12 år, och en av lärarna har varit verksam lärare i 35 år. Resultatet är uppdelat på olika rubriker kring frågor som diskuteras. Lärares likheter och eventuella skillnader i svaren försökts belysas. Citat från de intervjuade finns med för att klarlägga svaren.

I resultatet redovisas följande rubriker:

- Leken
- Lek, rörelse, motorik och undervisning
- Barn i behov av särskilt stöd i klass och specialklass

6.1 Leken

De intervjuade fick frågan vad de ansåg att lek är enligt dem själva. Samtliga tyckte att lek var när någon har roligt och kände glädje i det de gör, att det är lustfyllt. Lärare L1 nämnde att du som lärare kan göra om något till en lek eller i alla fall få dem att tro att de leker. Lärare L1 fortsatte och sa; *”du kan göra att värsta jobbiga aktiviteten blir till en lek, bara eleverna känner att de har roligt och kan göra det roligt”*. L1 påpekade även *”att röra sig är kul”*. Några lärare ansåg att leken kunde vara vad som helst och att lek var när barn använde sin fantasi. Ls2 menade att lek är fantasi och rörelse tillsammans i olika former, och ansåg att det är upp till barnen vad lek kan vara.

Att leken är viktig framkom ganska fort från alla de intervjuade. Att vara med varandra, hålla sig till regler, ta för sig eller ibland låta någon annan ta ledarrollen, var olika förslag på vad lek kunde vara enligt lärare Ls1. Lärare Ks1 sade; *”Lek ska vara lustfyllt, roligt, det är väl det som gör att det blir lek, något man uppskattar”*. Leken kan ha olika syften och man kan leka i olika syften poängterade Ls2. Lärare L1 och Ls2 påpekade att lek är friare än den styrda leken då läraren själv ofta är med och hjälper till.

Att leken är värdefull och otroligt betydelsefull går inte att ta miste på när värdet av lek kom på tal. Samtliga lärare poängterade att leken är jätteviktig och att den är med i allt barn gör och lär sig. Alla lärare sa att leken är bra både för inläring och utveckling. Ls2 framhövde att leken är betydelsefull av många anledningar, den bidrar till kondition, smidighet, samspel, motorik, rörelse, snabbhet, ökad skaparförmåga, fantasi, uppfattningsförmåga samt att den sociala förmågan övas och att man lär av varandra.

6.2 Lek, rörelse, motorik och undervisning

Då lek, rörelse och motorik många gånger skiljer sig i undervisningen hos lärarna fick de intervjuade frågan om de använde sig av lek i sin undervisning. Vilka metoder använde de då i sådana fall, samt om de fick mer möjlighet och utrymme till lek, skulle det då prioriteras, enligt dem.

Av det intervjuade svarade tre av fyra att de dagligen använde sig av lek i sin undervisning, och då i många olika former. De tre lärarna använder sig alla av leken både ute och inne. Den fjärde läraren har ingen lek alls på sitt schema, men framhöll att de hade lek och rörelse när eleverna var mindre. K1 nämnde att; *”man blir så fokuserad på att de ska lära sig saker ämnesmässigt när de blir äldre så man glömmer bort att de kan behöva leka”*. Av de lärare som använde sig

av lek brukade de använda sig av olika metoder och former för lek, en lärare försökte förstärka ordet lek när det verkligen var lek som stod på schemat. Samtliga lärare ville få fram glädjen i att leka och framhöll att leken ofta skänker det automatiskt. Leken hos tre av lärarna verkar vara en självklarhet och de ser inga konstigheter i ha lek som undervisningsmetod om tillfälle ges.

Den fjärde läraren K1 nämner att denna gärna skulle ha mer lek men att då de inte finns på schemat så blir det inget, *”det blir liksom inte av”*, samtidigt nämner denna att det skulle kännas konstigt att helt plötsligt ta ut klassen och leka och tror att det skulle ifrågasättas. De olika lekmetoderna varierar från lärare till lärare. Lärare Ks1 nämnde att de har mycket sånger och rörelser när de räknar, lärare Ls2 använder skogen som ett undervisningstillfälle och L1 använder i tränings syfte lekhinderbanor och olika varianter av bollekar som metod för att nå färdigheter som motorik, styrka, rörelse, smidighet, samspel och socialisation. K1 läraren nämner att *”de faktiskt har röris på måndagar, som är en form av massage och rörelse där alla måste vara med, det är dock ingen lek men i alla fall rörelse”*

De intervjuade är alla rörande överens om att om de gavs mer utrymme till att ha mer lek i sin undervisning så skulle de definitivt ha det. Alla tror att det skulle hjälpa mycket om det fick med det på schemat, så de inte behöver argumentera för det. K1 uttrycker *”det borde vara en självklarhet att det ska finnas på schemat, alla vet ju att det lönar sig i längden, lika väl som det finns matte eller engelska”*.

Ks2 nämnde att det även skulle behövas mer utrymme i form av mer ledig tid i idrottshallen osv. *”det skulle ge dessa barn mer frihet och utrymme för lek och rörelse”*.

6.3 Barn i behov av särskilt stöd i klass och specialklasser

Då samtliga intervjuade lärare möter och undervisar barn i behov av särskilt stöd dagligen så kom jag att fråga dem om de tror att barn i behov av särskilt stöd behöver mer lek, rörelse och motorik än andra. Och om de ansåg att utbudet som ges till barn i behov av särskilt stöd skiljer sig för de som går vanlig klass och för de som går i en specialklass. Lärare L1 svarade: *”Alla barn behöver mycket lek”*, Ks2 påpekade att *”Jag tror alla barn behöver mycket lek och rörelse”*, Ls2 sa *”Jag tror alla behöver mer lek”*, och K1 yttrade att *”Spontant tror jag alla behöver lek”*. Alla var helt överens om att alla barn behöver mycket lek.

Lärarna trodde även att barn i behov av särskilt stöd kan tänkas behöva mer lek, dock nämnde de olika skäl till varför de behöver mer lek, rörelse och motorik. Lärare Ks2 berättade att hon förmodar att dessa barn behöver mer grovmotorisk träning än andra och att dessa barn ofta blir rastlösa och otåliga fortare än andra barn. För att hålla koncentrationen upp behöver de mer lek och rörelse. Lärare Ks2 berättade att i leken får barn lära sig förståelsen av regler, vad är rätt, vad är fel, och att inta olika roller. ”*Dessa barn har nästa alltid större behov och leken blir ett lärotillfälle. De kan behöva lära sig leka*” Ks2 betonade att för barn i behov av särskilt stöd så ligger fokus hos oss lärare på att hjälpa barnen med regler, kontakt vid lek, de behöver stöd och vägledning i och vid lek. Extra lek behövs enligt Ls2 för deras utveckling, för förstärkning av självkänslan och övning av socialisation och poängterade att ”*genom förstärkning av självkänslan så kommer dessa barn att våga mer*”.

Då vissa av dessa barn kanske inte kommit så långt i utvecklingen behöver de leken för att kunna träna på olika saker. ”*De behöver mer lekträning och samspel*” säger lärare K12. ”*De kan många gånger vara väldigt svårt för dem att förstå vad de andra barnen menar och svårt att förstå att någon har en annan åsikt och synvinkel än vad just de har. Speciellt svårt med detta har barn i behov av särskilt stöd. De vill gärna göra på sitt sätt med sina villkor annars vill de inte vara med*”.

”*Lek är inget man kan hoppa över utan det är något man måste lära sig*”, sa K1 och berättade att det är en process man ska gå igenom i rätt period. Har man på något sätt missat det är det ganska klart att man inte kommit lika långt som de andra, menade K1.

Samtliga intervjuade lärare trodde att utbudet skiljer sig för barn i behov av särskilt stöd i vanlig klass och för de i specialklass. Ls2 uttryckte att ”*De barn som går i specialklass har betydligt mer lek*”. Ls2 berättade även att de elever som går i specialklass har bättre med resurser och blir sedda på ett helt annat sätt, och det är dessutom lättare och se barnets behov. Alla lärare var ense om att i en liten klass blir barn i behov av särskilt stöd prioriterade, det blir mer individanpassat och allt går i en lugnare takt. Ingen av de intervjuade ansåg att det är bra för dessa barn att var integrerade i en vanlig klass, ingen ansåg att dessa barns behov kunde tillgodoses i en vanlig klass och som lärare K1 nämner ”*jag tror att de barnen försvinner i mängden i en vanlig klass*”.

6.4 Sammanfattning resultat

Utifrån min undersökning kan jag konstatera att alla de intervjuade lärarna uppfattade leken som något mycket betydelsefullt för barn och barn i behov av särskilt stöd och för deras lärande. Leken är något roligt. Samtliga vill ha mer lek inplanerat på sina scheman. Alla ansåg att det var tidsbrist och utrymmesbrist som hindrade dem att kunna ha mer lek i sin undervisning. De flesta av intervjupersonerna ansåg att lek och lärande hörde ihop och att lek ska vara roligt och kul. Alla lärare verkade vara eniga om att det var skillnad på lek- och rörelseutbudet för barn i behov av särskilt stöd i vanlig klass och för de i specialklass. De ansåg även att barn som är i behov av särskilt stöd och går i en specialklass blir mer uppmärksammade och sedda. De får en mer individanpassad skolgång helt i sin egen takt. De har fler resurser och mer material att tillgå. I vanlig klass skulle de troligtvis inte få den hjälp och det stöd de behöver, då det tyvärr varken finns tid, resurs eller kunskap att tillfredsställa deras behov.

7 ANALYS

Piaget teori om kognitivt lärande ligger till grund för denna analys. Utveckling sker enligt Piaget både genom inläring och mognad. En social och fysisk interaktion är ett resultat av lärandet (*Björklid & Fischbein, 2012, s. 62*).

Samtliga lärare är alldeles eniga om att lek är bra för både inläring och utveckling. Alla betonar att leken är mycket betydelsefull, den är lustfylld och värdefull, att lek gör barn nyfikna, det är stimulerande för alla barn och dessutom kan leken fungera bearbetande. Samtliga informanter nämner också att ska vara roligt att lära och att lek är när någon har roligt och känner glädje. Detta stämmer överens med det Piaget säger att glädjen och lustfullheten är det absolut viktigaste i leken att leken är en funktionell glädjekälla (*Björklid & Fischbein, 2012, s. 62*).

Lärare Ks1 säger att lek ska vara lustfyllt och roligt och är när man uppskattar det man gör. Lärarna säger även att de vill få fram glädjen i att leka hos eleverna. En lärare brukar förstärka ordet lek för att verkligen poängterar att nu ska vi leka och ge lite extra glädje i det som ska lekas det lärarna säger om att leken kan fungera bearbetande för barn stämmer även det överens med Piaget. Piaget säger att i leken kan barnet bit för bit bearbeta vad som hänt utan att det behöver äga rum i verkliga livet, och att jaget här kan få en möjlighet till upprättelse på verkligheten. En viktig metod som har betydelse är den sociala kvaliteten (*Björklid & Fischbein, 2012, s. 62*). Piaget menar att allt lärande är socialt och sker alltid i sociala sammanhang (*Piaget, 1971*).

Lärare Ls2 tar upp att utav att leka tillsammans lär sig barnen mycket av varandra, de övar upp den sociala förmågan. En lärare nämner att hon använder sig av hinderbanor för att nå ett lärande i samspel, socialisation och motorik. En social och fysisk interaktion som Piaget kallar det (*Björklid & Fischbein, 2012*).

Några lärare anser att lek kan vara vad som helst och kan uppstå av vad som helst bara man använder sin fantasi. Enligt Piaget kognitiva begrepp assimilation och ackommodation har dessa ett samspel. För att få med sig alla elever vid tyngre och svårare aktiviteter gör lärare L1 ibland om aktiviteten, han assimilerar andra till sig själv och i och med det så kan det resultera i lek. Piaget säger att när assimilation dominerar resulterar det i lek (*Björklid & Fischbein, 2012*).

Lärare Kl2 säger att lek är något alla måste lära och sig och i rätt tid, det är inget som kan hoppa över, missas det så är det ganska klart att man inte kommit lika långt i utveckling som de andra. Det kan kopplas till Piagets åsikt om att utveckling sker före inläring och att ett barn inte kan lära mer än vad de är kapabla till i just den åldern (*Björklid & Fischbein, 2012*).

Enligt Piaget anses motoriska färdigheter ha betydelse för utveckling och den lärande leken (*Björklid & Fischbein, 2012*). De lärare som brukade lek i sin undervisning använde sig alla av olika metoder för att nå utveckling och motoriska färdigheter. Samtliga lärare nämner att det är av stor vikt att barnen kan behärska de grovmotoriska rörelserna för att kunna delta i olika lekar med sina kamrater.

En lärare nämner att i leken får barn lära sig förståelse av regler, vad är rätt och vad är fel, att inta olika roller i leken, lära sig kontakt i lek. För barn i behov av särskilt stöd så blir detta extra viktig då de ofta har svårt att förstå och ta sig in i leken. Lärare Kl1 poängterar att dessa barn behöver lära sig leka och att leken blir ett lärotillfälle. Piagets moralutveckling kan kopplas till detta. Med moralitet menar Piaget just det, förståelse av regler, förståelse av relationer och roller. Att barnen kan hålla sig till en regel som de gemensamt kommit fram till. Barnen syn på rättvisa, att lära sig förhålla sig till det som är moraliskt rätt. Genom inlevelse och ömsesidig respekt kan enligt Piaget barns moralutveckling stimuleras (*Björklid & Fischbein, 2012*)
Barn ser ofta omgivningen ur sin egen synvinkel och är omedveten om att det finns fler perspektiv, Piaget kallar det egocentricitetsbegreppet och menar att det finns med i olika former under hela utvecklingen. Lärare Kl2 säger att de barn som inte kommit lika långt i utveckling

(många gånger barn i behov av särskilt stöd) har svårt att förstå vad de andra barnen menar och svårt att förstå att någon har en annan åsikt och synvinkel än vad just dennes har. De vill gärna göra på sitt eget sätt med sina villkor. Piaget menar att via samspel och samtal med andra så kan de lära sig att alla människor inte har samma åsikt. Ju mer ett barn lär sig inom ett nytt område så avtar egocentriciteten (*Björklid & Fischbein, 2012*).

8 DISKUSSION

8.1 Resultatdiskussion

Syften med denna studie var att undersöka vad lärare anser att leken har för betydelse för barn. Jag hade valt fyra lärare på sammat skola där två är idrottslärare och två är klasslärare, för att undersöka om och hur dessa använde sig av lek i sin undervisning. Samt om det fanns några skillnader i deras tankesätt om och kring lek i undervisning. Jag antog att jag skulle få mycket svar om lek av idrottslärarna och mindre av klasslärarna. Men det visade sig att alla lärare hade en hel del tankar kring lek och de flesta använde sig gärna av lek i sin undervisning. Dock fanns det en lärare som hade mycket mindre eller ingen lek alls i sin undervisning. Denna lärare hade ändå ett resonemang kring lek och en vilja att ha med lek i sin undervisning. Jag blev glatt överraskad över att alla tyckte att lek är något betydelsefullt och värdefullt. Jag hade en författad mening, om att lärare generellt inte lekte eller ens tänkte på lek, trodde nog mest att de var helfokuserade på lärandet och målen.

Leken

Att leken är något svårt att definiera är inget nytt. Forskare har försökt men utan framgång. (*Knutsdotter Olofsson, 1987*). Lek kan ju vara så mycket som en av mina informanter nämnde. Det säger även Knutsdotter Olofsson (1999) som menar att lek kan vara vad som helst, exempelvis leka med sanden, springa efter bollen eller klättra i träd. Lek är och blir det som barn tycker är roligt, man leker för att det är skoj (*Knutsdotter Olofsson, 1987*).

När jag frågade lärarna vad de egentligen anser att lek är trodde jag att jag skulle få mest svar som att det är när barn kastar kula på gården, spelar ett spel eller leker kull. Men redan på första frågan fick jag svar som ”*det är när någon känner glädje i det dem gör*” eller ”*lek är när det är roligt och lusfyllt*” och en lärare svarade att lek är när barn använder fantasi och rörelse tillsammans i olika former. Svaret blev att flertalet av lärarna faktiskt hade tankegångar kring lek och dessutom använde sig av lek i sin undervisning.

Dock verkar det som att lärare/pedagoger med yngre barn leker mer, både att lärarna är med och att de får leka själva, det ser jag själv då jag är på skolan. Lärare K11 säger själv att hon inte leker alls med sina elever och att man blir så fokuserad på att de ska lära sig saker ämnesmässigt. Hon säger att leken glöms bort bara för att de är äldre, fast de behöver leken.

Jag tror att barn som är äldre behöver lek mer än vi tror, jag antar att de äldre barnen inte leker lika spontant som mindre barn, fast de troligtvis vill. Många tycker att det är pinsamt att leka när de är äldre, och drar mest runt på skolgården eller sitter vid datorn hemma. Dessa barn anser jag skulle behöva mer lek på schemat, mer styrd lek, där alla måste vara med och där lärarena är med. Enligt Björklid & Fischbein, (2012) är leken ett viktigt verktyg för lärandet. De nämner att barn utforskar sin omvärld, bearbetar intryck och erfarenheter och kommunicerar med varandra via leken (Björklid & Fischbein, 2012). Dessa ord säger väldigt mycket om vad lek ger alla barn.

Alla lärare önskar att de hade mer lek på schemat och i sin undervisning, de anser även att alla barn, stora, små, barn i behov av särskilt stöd, barn i vanlig klass, alla behöver mer lek. Jag håller med fullständigt, jag anser att det bör finnas mer lek, rörelse och fysiskt aktivitet av olika slag på schemat och det såklart för alla. En lärare menar att lika väl som det finns matte och svenska på schemat så borde lek och rörelse finnas med och påpekar att alla vet att det lönar sig längden på alla fronter för alla parter. Det verkar som tidsbrist och utrymme är de stora bovorna i att leken inte prioriteras. Lars-Erik Berg, skriver i *Bättre smäll på käften än ingenting alls*, att leken ses som något man gör vid sidan om vårt viktiga arbete, men att det är precis tvärtom, att det mest allvarliga vi gör är leken (Berg, s. 17).

Samtliga lärare tar även upp vikten av att leka i syftet av att lära. Alla lärare har olika metoder för att nå dessa mål med leken. Dock avviker en lärare som inte har någon lek alls i sin undervisning, men hon har röris i klassrummet i gång i veckan. Det är en sorts av rörelse avslappning där eleverna har rörelse och masserar varandras ryggar. I det lär sig barn att ta på varandra, slappna av och att lita på varandra, de bygger trygghet och social förmåga i massagen och enligt Knutsdotter Olofsson (2003) övas den sociala förmågan genom att lära sig samarbeta med alla sorters människor. De andra tre lärarna speciellt lärarna som har idrott och hälsa arbetar mycket med motorik i form av hinderbanor för att öva balansera, klättra, åla mm. I idrottens forskningsråd kan man läsa att genom barn undersökning och granskning av redskap, nya saker

och verktyg så går barns utveckling från ett undersökningsstadium till ett skapandestadium, där lekar skapas med de undersökta redskapen(Dahlgren, A.1990, s. 19).

Barn i behov av särskilt stöd

Det är för mig överraskande att barn i behov av särskilt stöd har mindre idrott än övriga då dessa barn enligt flertal studier och samtliga lärare i undersökningen ansågs behöva extra lek och rörelse. De behöver leken ur många aspekter, en är för att de behöver repetition. Det kan ta lite längre tid för dessa barn att förstå regler, samarbete och förhållningssätt. Lärare Ls2 säger att extra lek är nödvändigt och behövs för deras utveckling och övning av socialisation och i förstärkningen av självkänslan. Lars-Erik Berg i Pedagogiska magasinet säger att enligt forskning så påverkas elevers inläring av självförtroendet. Alla vill vi bli sedda, få uppmärksamhet, bli bekräftad på ett eller annat sätt. Där kan leken med alla dess former och olikheter förse oss med både bekräftelse och identitet. Att vara jättebra i engelska ger inte samma självkänsla som att bli bekräftad (Berg, s.16).

Det är viktigt att eleverna får en god självbild så tidigt som möjligt i livet. Om vi lärare har positiva förväntningar på våra elever, kan förhoppningsvis elevernas eget självförtroende och förmåga öka och stärkas, vilket i sin tur kan leda till att eleverna vågar ta för sig ännu mer. Så att man själv bygger en positiv självkänsla. Alla lärare verkar vara eniga om att det är skillnad på lek- och rörelseutbudet för barn i behov av särskilt stöd i vanlig klass och för de i specialklass. De anser att barn som är i behov av särskilt stöd och går i en specialklass blir mer uppmärksammade och sedda. De får en mer individanpassad skolgång i sin egen takt, de har fler resurser och mer material att tillgå. I vanlig klass skulle de troligtvis inte få den hjälp och stöd de behöver, där finns varken tid, resurser eller kunskap och det är lätt att de då försvinner i mängden.

Alla barn/elever i behov av särskilt stöd brukar gärna vilja vara med i lek och aktiviteter med andra, men ibland kan det behövas någon anpassning eller förändring i leken/aktiviteten, för att alla ska kunna vara med (Dorrit Stenberg, 2007, s. 43). Det är där vi lärare/pedagoger måste vara med mer och hjälpa till, och inte bara anta att barnen förhoppningsvis löser det själva på något sätt. För barn som inte riktig kommer in i leken måste vi lärare vara med och hjälpa barnen med regler och vägledning. Speciellt viktigt är detta då det gäller barn i behov av särskilt stöd. De barnen måste ha hjälp att förstå vad det är för regler som gäller i leken och övning vid kommunikation. Det påstår även lärare KLS1 som anser att dessa barn behöver lekträning.

Dessutom tror jag att de barn som redan behärskar leken kan behöva lite vägledning för hur de kan hjälpa till och få barn i behov av särskilt stöd med i leken. En av våra största utmaningar som lärare ligger i att vi måste försöka skapa möjlighet för alla barn att bli delaktiga. Genom att förstår hur dessa förmågor är begränsade hos barn i behov av särskilt stöd och hur de fungerar kan vi också hitta de mest effektiva metoderna att hjälpa (*Powell & Jordan, 1998, s.56*). Att ha en eller flera elever i behov av särskilt stöd är något att ta vara på. Barn som lär tillsammans utvecklar sin empatiska förmåga och förståelse för att vi alla är olika, och kan göra samma sak, men på lite olika sätt (*Nationellt centrum för främjande av god hälsa hos barn och ungdom, Nyhetsbrev nr 5, november 2007*).

9.2 Metoddiskussion

Det som var bra med intervju var att jag hade direkt kontakt med de intervjuade. Där kan jag se ansiktsuttryck och höra tonfall vilket kan göra intervjun mer tillförlitlig. Och om det i en intervju dyker upp frågetecken kring någon fråga så kan man reda ut det på plats och få ett ordentligt svar. Skulle jag ha skickat enkäter eller dylikt så kunde risken varit att frågan inte besvarats. Om jag däremot gjort en observation kanske man hade fått mer tydligare och konkretare svar på en del frågor, och eventuellt även fått svar på frågor som inte ställts utan som uppkommit vid det specifika tillfället. Dessa frågor och svar hade i sin tur kunnat bli följdfrågor. Vid en observation är möjligheten större att få en mer riktig bild av verkligheten. Att använda bandinspelning vid intervjun var ett jättebra verktyg, tycker jag. Det märktes ganska tydligt vid transkriberingen att jag missat att skriva ner en hel del värdefull information vid intervjun. Om jag skulle vilja ändra något så här i efterhand så skulle jag nog vilja intervjua några fler lärare för att få en bredare insikt i frågan och se om det fanns större skillnader. Sen skulle jag troligen avsätta mer tid för intervjun, fast jag ansåg att tiden bör räcka till, så gjorde den nästan aldrig det. Då jag är ovan intervjuare skulle jag öva mer intervjuteknik. Jag hade tänkt lämna mina intervjusvar efter transkriberingen till informanterna för granskning, men tiden blev för knapp så det föll bort.

Referenser

- Annerstedt, C. (1990). *Undervisa i idrott. Idrottsämnets didaktik*. Lund: Studentlitteratur.
- Bergqvist, Siv. (2007). *Att möta barn i särskilt stöd*. Femte upplagan. Sundbyberg

- Bremenberg, Sven. (1990). *Elevhälsa i teori och praktik*, uppl 2. Studentlitteratur. Lund
- Bjørndal, C.R.P. (2005). *Det värderande ögat: observation, utvärdering och utveckling i undervisning och handledning*. (1. uppl.) Stockholm: Liber
- Björklid, Pia & Fischbein, Siv. (2012) *Det pedagogiska samspelet*. Lund: Studentlitteratur
- Dahlgren, Rune, Forsberg, Artur. (1990). *Barn Ungdom och Idrott* Idrottens forskningsråd, Sveriges Riksidrottsförbund. Team offset. Malmö
- Dysthe, O. (2003). *Dialog, samspel och lärande*. Lund: Studentlitteratur.
- Esaiasson, P. (2003). *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. (2., [rev.] uppl.) Stockholm: Norstedts juridik.
- Ericsson, Ingegerd. (2003). *Motorik, koncentrationsförmåga och skolpresentationer. En interventionsstudie i skolår 1-3*. Malmö högskola
- Grindberg, Tora & Langlo Jagtøien, Greta. (2000). *Barn i rörelse*. Lund: Studentlitteratur.
- Huitfeldt. Åke, Bergström. Mike, Tärnklev. Conny, Huitfeldt. Susanne, Ågren. Åsa. (1998). *Rörelse & Idrott*. Liber AB: Stockholm
- Knutsdotter Olofsson, Birgitta. (2003). *I lekens värld*. Andra upplagan. Liber AB
- Knutsdotter Olofsson, Birgitta. (1987). *Lek för livet. En litteraturgenomgång av forskning om förskolebarns lek*. Sjätte upplagan. HLS Förlag
- Knutsdotter Olofsson, Birgitta. (1993). *Lek och vetenskap, Häftet för didaktiska studier 43*. HLS Förlag: Stockholm
- Larsson, Håkan. (2009). *Barn, kropp och rörelse*. Studentlitteratur. Locus
- Larsson, Håkan. Meckbach, Jane. (2010) *Idrottsdidaktiska utmaningar*. Stockholm: Liber AB
- Norstedts Svenska Ordbok. (1998) Andra upplagan. Norstedts Ordbok AB
- Powell, Stuart & Jordan, Rita. (1998). *Autism, leka, lära och leva*. Cura AB:Stockholm
- Skinner. B.F. (1969) *Undervisningsteknologi*. Uppsala: Almqvist & Wiksells Boktryckeri
- Stenberg, Dorrit (2007) *Rörelse på lek och allvar, Om psykomotorisk specialpedagogik*. Västerås: Solrosens Förlag AB
- Sigmundsson, Hermundur. Vorlan Pedersen, Arve. (2010). *Motorisk utveckling. Nyare perspektiv på barns motorik*. Studentlitteratur AB: Lund
- Wikare. Ulla, Berge. Birgit, Watsi. Christina.(1999). *Förskola, skola, fritidshem*. Tredje upplagan. Liber AB: Stockholm

Tidningar och Tryck:

Berg, Lars-Erik. *Bättre en smäll på käften än ingenting alls*. Pedagogiska magasinet nr 3.

Hjelm, Jonny. (2012). *Idrott på lek och allvar*. Idrottsforum.org/artiklar. ISSN 1652–7224 :: Publicerad den 25 januari 2012

Johansson, Inger (2006). *Är det en utopi att idrottsrörelsen kan nå alla barn?* Svensk idrottsforskning nr 4

Nyhetsbrev nr 5, november. (2007), ”*Temanummer - Barn i behov av särskilt stöd*”

Nationellt centrum för främjande av god hälsa hos barn och ungdom

Phillips. D. C., & Soltis, Jonas F. (2010). *Perspektiv på lärandet*. Falun: Norstedts Förlagsgrupp AB

Skolverket (2011). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011. Lgr11*. Stockholm

Skola för bildning (SOU 1992:94)

Hemsidor:

<http://www.skolverket.se/2.3894/publicerat/2.5006>, 2012-03-24

Bilaga 1: Litteratursökning

Bilaga 2: Interljudvformulär

Bilaga 1

Litteratursökning

Syfte och frågeställningar:

Syftet med studien är att undersöka vilken betydelse leken har för barn och för barn i behov av särskilt stöd enligt lärarna. Vilket utrymme får lek, rörelse och motorik, samt vilka tankar och reflektioner som finns från lärare, specialpedagoger och idrottslärare på en skola i Stockholmsområde, samt undersöka om och hur de använder sig av lek, rörelse och motorik i sin undervisning.

- Hur är lärarnas tankar och reflektioner kring lek?
- Om och hur använder sig lärarna av lek, rörelse, och motorik i sin undervisning?
- Får barn och barn i behov av särskilt stöd utrymme för lek, rörelse och motorik enligt lärarna?
- Skiljer sig utbudet på lek, motorik, rörelse för barn i behov av särskilt stöd i specialklass och för de som är integrerade i vanlig klass?

Vilka sökord har du använt?

Nyckelord: Lek, rörelse, fysisk aktivitet, motorik, delaktighet, barn i behov av särskilt stöd,
Keywords: Play, movement, physical activity, motor skills, participation, children with special needs

Var har du sökt?

I min litteratursökning har jag använt: <https://biblioteket.stockholm.se/>, GIH:s, bibliotekskatalog, Google Scholar, isearch.avg.com, www.idrottsforum.org/articles/, www.uppsatser.se.
Minibiblioteket på Vfu-skolan, Bokus.se, <http://www.idrottsbokhandeln.se>

Jag har varit in på biblioteken och sökt efter litteratur, och har även fått hjälp med tips och sökning från handledare och vänner.

Sökningar som gav relevant resultat

Jag har mest använt mig av litteratur som lånats på biblioteket.stockholm.se/, GIH:s, bibliotekskatalog, bokus.se/lek

På webben <http://www.idrottsforum.org/articles/hjelm/hjelm120125.html>, www.uppsatser.se

Bibliotekskataloger: Lek, lekens betydelse för barn med behov av särskilt stöd, lek och vetenskap, den viktiga leken, lekens pedagogiska möjligheter, lek och lärandet, lek och motorik, motorik och lek

isearch.avg.com: Lek, lekens betydelse för barn med behov av särskilt stöd, lek och vetenskap, den viktiga leken, lekens pedagogiska möjligheter, lek och lärandet, lek och motorik, fysisk aktiva barn

Kommentarer

Ämnet lek bidrog med att det fanns rätt mycket att välja på, mycket var bra och intressant men inte alla gånger helt relevant för min undersökning, det gällde och sälla. Vetenskapliga artiklar och undersökningar om lek, lek och barn i behov av särskilt stöd var mycket svårt att hitta. Att hitta litteratur till den teoretiska utgångspunkten var också svårt.

Bästa sökmotor var isearch.avg.com och www.uppsatser.se passade bra för att leta ny litteratur.

Bibliotekskataloger, bibliotekarierna handledaren och vänners förslag och hjälp var bra det passade mig, där hittade jag det mesta av mitt material.

Intervju

Inledning

Presentera först mig själv, vad jag gjort innan och varför jag är där.

Presenterar syftet med studien, som är att undersöka om lärarna anser leken som betydelsefull för barn i behov av särskilt stöd.

Informerar om de forskningsetiska principerna.

Bakgrundsfrågor

Hur länge har du arbetat som lärare?

.....

Vilka/vilket år undervisar du i?

.....

Varför blev du idrottslärare/specialpedagog/lärare?

.....

Hur många elever går i klassen har du?

.....

Intervjufrågor

Vad anser du som lärare att lek är?

.....

.....

.....

Tycker du att leken är betydelsefull? Varför?

.....

.....

Använder du dig av lek, rörelse eller motorik i din undervisning och i sådana fall, vilket sammanhang?

.....
.....

Hur går det till när ni arbetar med lek, rörelse och motorik?

.....
.....

Tror ni att barn i behov av särskilt stöd behöver mer lek, rörelse och motorik än andra?

.....
.....

Om ja, varför tror du det?

.....
.....

Skulle ni prioritera och planera in mer lek, rörelse och motorik i er undervisning om ni fick utrymme och möjlighet till det?

.....
.....

.....
.....

Tror du att utbudet på lek, motorik, rörelse skiljer sig för barn i behov av särskilt stöd som går i specialklass och för de som är integrerade i vanlig klass.

.....
.....